

Adolescència en creixement: actualització dels actius interns i externs del desenvolupament positiu adolescent

Adolescencia en crecimiento: actualización de los activos internos y externos del desarrollo positivo adolescente

Adolescence in growth: updating of the internal and external assets of positive youth development

M. Àngels Balsells, Aida Urrea-Monclús, Laura Fernández-Rodrigo, M. Alba Forné Samitier, Íngrid Simó Cunillera

La Càtedra Educació i Adolescència és un espai basat en l'anticipació i detecció de noves necessitats en l'adolescència amb la finalitat de promoure la investigació i la innovació educatives i atendre les necessitats de manera eficaç, eficient i sostenible. Es tracta d'un fòrum per identificar les condicions dels centres educatius que fomentin una transició adequada a la vida adulta dels adolescents i per desenvolupar la seva investigació des dels eixos reconeguts per la comunitat científica. La Càtedra té com a finalitat traslladar i divulgar els resultats dels projectes d'investigació desenvolupats per crear sinergies de treball i de debat entre els seus membres, els professionals de l'educació i la societat.

Aquesta col·lecció de monogràfics vol fomentar la projecció social dels resultats de la investigació realitzada per la Càtedra amb la difusió dels productes generats a tota la ciutadania, als professionals interessats en el tema, a les famílies, als mateixos adolescents i als organismes i institucions públics i privats.

Càtedra Educació i Adolescència
Universitat de Lleida
Campus de Cappont
Centre de Cultures i Cooperació Transfronterera
C. Jaume II, 67
Despatx 0.10
25001 Lleida

Edicions de la Universitat de Lleida, 2023
Càtedra Educació i Adolescència. Universitat de Lleida
Textos: els autors
Il·lustracions: Pexels

Disseny i maquetació: Edicions i Publicacions de la Universitat de Lleida
ISBN 978-84-9144-475-6
DOI 10.21001/monografics.10.2023
Llicència Creative Commons Reconeixement - No comercial -
Compartir igual

La cátedra Educación y Adolescencia es un espacio basado en la anticipación y detección de nuevas necesidades en la adolescencia con el fin de promover la investigación y la innovación educativa y atender a estas necesidades de manera eficaz, eficiente y sostenible. Se trata de un fórum para identificar las condiciones de los centros educativos que fomenten una adecuada transición a la vida adulta de los adolescentes y para desarrollar su investigación desde los ejes reconocidos por la comunidad científica. La cátedra tiene la finalidad de trasladar y divulgar los resultados de los proyectos de investigación desarrollados para crear sinergias de trabajo y de debate entre los miembros de la cátedra, los profesionales de la educación y la sociedad.

Esta colección de monográficos quiere fomentar la proyección social de los resultados de la investigación realizada por la cátedra haciendo difusión de los productos generados a toda la ciudadanía, a los profesionales interesados en el tema, a las familias, a los propios adolescentes y a los organismos e instituciones públicas y privadas.

The Education and Adolescence Chair is a space that is based on the anticipation and detection of new needs in adolescence with the aim of promoting research and educational innovation and of meeting these needs effectively, efficiently and sustainably. It acts as a forum to identify the conditions in schools that foster the adequate transition by young people to adulthood and to conduct research on the basis of the lines recognised by the scientific community. The aim of the Chair is to convey and publish the results of the research projects undertaken with a view to creating work and debate synergies among the members of the Chair, educators and society.

This collection of dossiers seeks to raise social awareness of the results of the research conducted by the Chair, disseminating the products generated to the general public, professionals with an interest in the subject, families, the young people themselves and public and private agencies and institutions.

Índex / Índice / Summary

---

1. Resultats clau	6
1. Resultados clave	7
1. Key results	7
2. Antecedents	6
2. Antecedentes	7
2. Background	7
3. Objectius i metodologia	10
3. Objetivos y metodología	11
3. Goals and methodology	11
4. Resultats	12
4. Resultados	13
4. Results	13
5. Conclusions i implicacions per a la pràctica educativa en l'adolescència	24
5. Conclusiones e implicaciones para la práctica educativa en la adolescencia	25
5. Conclusions and implications for educational practice in adolescence	25
6. Referències	26
6. Referencias	26
6. References	26

1. Resultats clau

Paraules clau: *adolescència, desenvolupament positiu adolescent, actius interns, actius externs, context sociocultural.*

- La visió de l'etapa de l'adolescència ha anat evolucionant, fins a arribar a percebre-la des d'una perspectiva possibilitadora i capacitadora, a través de la qual es pot identificar com una etapa del cicle de vida i de desenvolupament de les competències, els valors, les conductes i les habilitats.
- L'enfocament del desenvolupament positiu adolescent (DPA), com a alternativa al model tradicional centrat en el dèficit, adopta una perspectiva centrada en el benestar, de manera que permet identificar els factors positius i les fortaleces de l'adolescència.
- La definició de les competències personals (actius interns) i dels factors de l'entorn (actius externs) que construeixen el desenvolupament positiu adolescent i saludable ha estat un repte per a la recerca més recent.
- Les propostes relacionades amb els actius interns i externs resulten prioritàries per a la pràctica, en la línia de desenvolupar propostes d'intervenció centrades en les fortaleces i oportunitats per al DPA.
- El context actual de desenvolupament adolescent ha estat evolutiu, de manera que resulta necessari replantejar les característiques i competències per assolir el DPA.
- Es fa una proposta actualitzada i adaptada al context sociocultural al voltant dels "40 elementos fundamentales del desarrollo" (a través de la proposta del Search Institute), definits com les bases essencials per al desenvolupament positiu.
- La importància i la necessitat d'acompanyar els adolescents, des d'una mirada positiva i implicant-los de manera conjunta amb la família, l'escola i la comunitat, interpel·la el desenvolupament dels elements descrits en els resultats.

Aquest model considera l'adolescència no com un problema que cal solucionar, sinó com un grup amb enormes potencialitats i habilitats

2. Antecedents

La mirada de l'etapa adolescent està sovint associada a un seguit de prejudicis i estereotips. S'ha definit com una etapa de transició plena de riscos, perills i, fins i tot, en constant conflictitat amb un mateix i amb l'entorn. No obstant això, aquesta mirada i definició de l'etapa adolescent ha anat evolucionant, fins a arribar a ser percebuda des d'una perspectiva més positiva, entenent l'adolescència com una etapa del cicle de vida en la qual es defineixen una sèrie de competències, valors, conductes i habilitats per desenvolupar-se saludablement i reeixidament cap a l'adulthood. Inspirada en la definició proposada des de l'enfocament del desenvolupament positiu adolescent (DPA), o *positive youth development* (Benson *et al.*, 2006), aquesta nova mirada adopta una perspectiva centrada en el benestar, que ajuda a identificar els factors positius, així com les fortaleces dels adolescents. Aquest model considera l'adolescència no com un problema que cal solucionar, sinó com un grup amb enormes potencialitats i habilitats (Oliva *et al.* 2008). El model DPA és una teoria complementària al model tradicional centrat en el dèficit, que se situa en les potencialitats i competències per empoderar i facilitar el camí cap a l'adulthood.

El desenvolupament positiu no sorgeix de manera espontània durant l'adolescència, sinó que requereix una interacció entre els recursos personals, familiars, escolars i comunitaris (Scales i

1. Resultados clave

Palabras clave: *adolescencia, desarrollo positivo adolescente, activos internos, activos externos, contexto sociocultural.*

- La visión de la etapa de la adolescencia ha ido evolucionando, llegando a percibirla desde una perspectiva habilitadora y capacitadora, a través de la cual puede identificarse como una etapa del ciclo de vida y de desarrollo de las competencias, los valores, las conductas y las habilidades.
- El enfoque del desarrollo positivo adolescente (DPA), como alternativa al modelo tradicional centrado en el déficit, adopta una perspectiva centrada en el bienestar, lo que permite identificar los factores positivos y las fortalezas de la adolescencia.
- La definición de las competencias personales (activos internos) y de los factores del entorno (activos externos) que construyen el desarrollo positivo adolescente y saludable ha sido un reto para la investigación más reciente.
- Las propuestas relacionadas con los activos internos y externos resultan prioritarias para la práctica, en la línea de desarrollar propuestas de intervención centradas en las fortalezas y oportunidades para el DPA.
- El contexto actual de desarrollo adolescente ha sido evolutivo, por lo que resulta necesario replantear las características y competencias para alcanzar el DPA.
- Se hace una propuesta actualizada y adaptada al contexto sociocultural en torno a los “40 elementos fundamentales del desarrollo” (a través de la propuesta del Search Institute), definidos como las bases esenciales para el desarrollo positivo.
- La importancia y la necesidad de acompañar a los adolescentes, desde una mirada positiva e implicándoles de forma conjunta con la familia, la escuela y la comunidad, interpela al desarrollo de los elementos descritos en los resultados.

2. Antecedentes

La mirada de la etapa adolescente está a menudo asociada a una serie de prejuicios y estereotipos. Se ha definido como una etapa de transición llena de riesgos, peligros e incluso en constante conflictividad con uno mismo y con el entorno. Sin embargo, esta mirada y definición de la etapa adolescente ha ido evolucionando, hasta llegar a ser percibida desde una perspectiva más positiva, entendiendo la adolescencia como una etapa del ciclo de vida en la que se definen una serie de competencias, valores, conductas y habilidades para un desarrollo saludable y con éxito hacia la adultez. Inspirada en la definición propuesta desde el enfoque del desarrollo positivo adolescente (DPA), o *positive youth development* (Benson *et al.*, 2006), esta nueva mirada adopta una perspectiva centrada en el bienestar que ayuda a identificar los factores positivos, así como las fortalezas, de los adolescentes. Este modelo considera la adolescencia no como un problema que deba solucionarse, sino como un grupo con enormes potencialidades y habilidades (Oliva *et al.*, 2008). El modelo DPA es una teoría complementaria al modelo tradicional centrado en el déficit, que se sitúa en las potencialidades y competencias para empoderar a la persona y facilitarle el camino hacia la adultez.

El desarrollo positivo no surge de forma espontánea durante la adolescencia, sino que requiere una interacción entre los recur-

1. Key results

Keywords: *adolescence, positive youth development, internal assets, external assets, sociocultural context.*

- The approach to adolescence has changed over time, now being seen from an enabling perspective, through which it can be identified as a stage of the life cycle involving the development of competencies, values, behaviour and skills.
- The positive youth development (PYD) approach, as an alternative to the traditional model focusing on deficit, adopts a perspective centred on well-being, allowing the positive factors and strengths of adolescence to be identified.
- The definition of personal competencies (internal assets) and of environmental factors (external assets) which build healthy and positive youth development has been a challenge for the most recent research.
- The proposals related to internal and external assets are essential for practice, with a view to developing intervention proposals focused on strengths and opportunities for PYD.
- The current context of youth development has been evolutionary, it being necessary to reconsider the characteristics and competencies necessary to achieve PYD.
- An updated proposal is made, adapted to the sociocultural context based on the “40 elements of healthy development” (through the Search Institute proposal), defined as the fundamental basis of positive development.
- The importance and need to accompany adolescents, with a positive outlook and involving them jointly with the family, school and community, call for the development of the elements described in the results.

2. Background

Adolescence is often viewed with prejudice and stereotypes. It has been defined as a stage of transition full of risks, dangers and even in constant conflict with oneself and one's environment. However, this view and definition of adolescence have gradually evolved, it now being perceived from a more positive perspective and being understood as a stage of the life cycle in which a series of competencies, values, behaviour and skills are defined for healthy and successful development toward adulthood. Inspired by the definition proposed by the positive youth development (PYD) approach (Benson *et al.*, 2006), this new vision adopts a perspective focused on well-being, which helps identify the positive factors and strengths of adolescents. This model considers adolescence not as a problem to be solved, but rather as a group with a huge potential and skills (Oliva *et al.* 2008). The PYD model is a theory that complements the traditional model focused on deficit, which concentrates on the potential and competencies to empower and facilitate the path toward adulthood.

Positive development does not arise spontaneously during adolescence, but rather requires an interaction between personal, family, school and community resources (Scales and Leffert, 1999). In this respect, the definition of the personal

Leffert, 1999). En aquest sentit, la definició de les competències personals de l'adolescència així com dels factors de l'entorn que en construeixen el desenvolupament positiu i saludable ha estat un repte per a la recerca més recent, i els resultats de la investigació han generat diferents propostes.

Una proposta ha estat desenvolupada pel Search Institute (Benson *et al.*, 2004), que va plantejar un recull de quaranta actius i recursos. Els actius per al desenvolupament (*developmental assets*) han estat definits com els recursos personals, familiars, escolars i comunitaris que proporcionen els suports i les experiències necessàries per promocionar el desenvolupament positiu adolescent (Benson, *et al.*, 2006; Benson, 2007). D'aquests, vint són **actius externs** i es refereixen a les característiques dels contextos familiars, escolars i comunitaris que faciliten les tasques evolutives pròpies de l'adolescència i contribueixen a la promoció de la competència i el desenvolupament positiu. Els altres vint corresponen als **actius interns**, entesos com els elements propis de les competències, habilitats i capacitats de l'adolescent que n'afavoreixen el desenvolupament personal, social, cognitiu, moral i emocional.

Oliva i el seu equip (2010) han estat pioners a apropar el DPA a la realitat espanyola; van realitzar una recerca per determinar les competències que defineixen el DPA des d'una perspectiva sistèmica, ecològica i evolutiva. La seva proposta s'organitza en cinc àrees: l'àrea de desenvolupament personal, l'àrea social, l'àrea moral, l'àrea emocional i l'àrea cognitiva. En cada una, es defineixen les respectives competències a promoure. Aquesta proposta és representada per una flor, com a simbologia del procés pel qual tot adolescent ha d'encaminar-se a la floració (*thiving*) del seu desenvolupament saludable; el total de 27 habilitats i competències d'aquest model es complementen entre si i entre els recursos familiars, escolars, comunitaris i dels iguals. A través de la fusió entre la promoció de les competències, habilitats i recursos personals del jove, juntament amb la seva interacció saludable amb el seu entorn, l'adolescent podrà arribar a desenvolupar-se de manera positiva i a contribuir a la societat (Oliva *et al.*, 2010).

Aquestes propostes, entre altres, tenen importants implicacions per a la pràctica, ja que contribueixen al disseny i a la implementació de pràctiques d'intervenció centrades en les fortaleces i les oportunitats que potencien la capacitat natural per desenvolupar-se de manera sana i positiva (Balsells *et al.*, 2017).

No obstant això, el context actual de desenvolupament adolescent, en una societat que ha canviat moltíssim en els últims anys, fa qüestionar-nos si s'han introduït noves característiques o competències per assolir el DPA. De la mateixa manera, ens qüestionem si la proposta americana (Search Institute, 2006, 2017) és totalment adaptable al nostre context o és una base fonamentada que s'ha de contextualitzar. En definitiva, com s'assoleixen avui les tasques evolutives adolescents ara i aquí? De quina manera es va construint la vida adolescent aquí i ara? Tenim nous suports o altres experiències que promocionen positivament el desenvolupament de l'adolescència del 2020?

Els actius per al desenvolupament han estat definits com els recursos personals, familiars, escolars i comunitaris que proporcionen els suports i les experiències necessàries per promocionar el desenvolupament positiu adolescent

personales, familiares, escolares y comunitarios (Scales y Leffert, 1999). En este sentido, la definición de las competencias personales de la adolescencia, así como de los factores del entorno que construyen su desarrollo positivo y saludable, ha supuesto un reto para la investigación más reciente, y sus resultados han generado diferentes propuestas.

Una ha sido la que desarrollado el Search Institute (Benson *et al.*, 2004), que planteó una recopilación de 40 activos y recursos. Los activos para el desarrollo (*developmental assets*) han sido definidos como los recursos personales, familiares, escolares y comunitarios que proporcionan los apoyos y las experiencias necesarias para promocionar el desarrollo positivo adolescente (Benson, *et al.*, 2006; Benson, 2007). De estos, 20 son **activos externos** y se refieren a las características de los contextos familiares, escolares y comunitarios que facilitan las tareas evolutivas propias de la adolescencia y contribuyen a la promoción de la competencia y el desarrollo positivo. Los otros 20 corresponden a los **activos internos**, entendidos como los elementos propios de las competencias, las habilidades y las capacidades del adolescente que favorecen su desarrollo personal, social, cognitivo, moral y emocional.

Oliva y su equipo (2010) han sido pioneros en acercar el DPA a la realidad española; realizaron una investigación para determinar las competencias que definen al DPA desde una perspectiva sistémica, ecológica y evolutiva. Su propuesta se organiza en cinco áreas: el área de desarrollo personal, el área social, el área moral, el área emocional y el área cognitiva. En cada una de ellas, se definen las respectivas competencias que hay que promover. Esta propuesta está representada por una flor, como simbología del proceso por el que todo adolescente debe encaminarse a la floración (*thiving*) de su desarrollo saludable; el total de 27 habilidades y competencias de este modelo se complementan entre sí y entre los recursos familiares, escolares, comunitarios y de iguales. A través de la fusión entre la promoción de las competencias, las habilidades y los recursos personales del joven, junto con su interacción saludable con su entorno, el adolescente podrá llegar a desarrollarse de forma positiva y contribuir a la sociedad (Oliva *et al.*, 2010).

Estas propuestas, entre otras, tienen importantes implicaciones para la práctica, ya que contribuyen al diseño y la implementación de prácticas de intervención centradas en las fortalezas y las oportunidades que potencian la capacidad natural para desarrollarse de forma sana y positiva (Balsells *et al.*, 2017).

Sin embargo, el contexto actual de desarrollo adolescente, en una sociedad que ha cambiado muchísimo en los últimos años, hace cuestionarnos si se han introducido nuevas características o competencias para conseguir el DPA. Del mismo modo, nos cuestionamos si la propuesta americana (Search Institute, 2006, 2017) es totalmente adaptable a nuestro contexto o es una base fundamentada que debe contextualizarse. En definitiva, ¿cómo se logran hoy las tareas evolutivas adolescentes aquí y ahora? ¿Cómo se va construyendo la vida adolescente aquí y ahora? ¿Tenemos nuevos soportes u otras experiencias que promocionan positivamente el desarrollo de la adolescencia de 2020?

competencies of adolescence and of the environmental factors which build its positive and healthy development has been a challenge for the most recent research, the results of this investigation leading to various proposals.

One proposal has been developed by the Search Institute (Benson *et al.*, 2004), which considered a set of 40 assets and resources. Developmental assets have been defined as the personal, family, school and community resources that provide the necessary support and experience to promote positive youth development (Benson, *et al.*, 2006; Benson, 2007). Twenty of them are **external assets** and refer to the characteristics of the family, school and community contexts that facilitate the developmental tasks characteristic of adolescence and contribute to the promotion of competence and positive development. The other 20 are **internal assets**, understood as being elements characteristic of the competencies, skills and capacities of the adolescent which favour their personal, social, cognitive, moral and emotional development.

Oliva and his team (2010) have been pioneers in applying PYD to the situation of Spain. They conducted research to identify the competencies that define PYD from a systemic, ecological and developmental perspective. Their proposal is organized in five areas: the personal development area, the social area, the moral area, the emotional area and the cognitive area. The respective competencies to be promoted are defined in each area. This proposal is represented by a flower, as a symbol of the process that all adolescents have to undergo in order for their healthy development to thrive. The 27 skills and competencies of this model complement each other and the family, school, community and peer resources. On combining the promotion of competencies, skills and personal resources of youth, together with their healthy interaction with their environment, adolescents can achieve positive development and contribute to society (Oliva *et al.*, 2010).

Among others, these proposals have important implications for practice, since they contribute to the design and implementation of intervention practices focused on the strengths and opportunities that promote the natural capacity to develop in a healthy and positive manner (Balsells *et al.*, 2017).

However, the current context of youth development within a society that has changed a great deal in recent years makes us question whether new characteristics or competencies are required to achieve PYD. Likewise, we question whether the American proposal (Search Institute, 2006, 2017) is fully adaptable to our context or is a sound basis that needs to be contextualized. In short, how are adolescent developmental tasks achieved today, here and now? How is adolescent life built here and now? Do we have new supports or other experiences that promote positive youth development in 2020?

3. Objectius i metodologia

L'objectiu d'aquest monogràfic és fer una proposta actualitzada i adaptada al nostre context sociocultural dels "40 elementos fundamentales del desarrollo", definits com les bases essencials per al desenvolupament que ajudaran els joves a créixer sans i interessats en el benestar comú, i a ser responsables.

La investigació és descriptiva a partir de la revisió i l'anàlisi de la literatura científica i del desenvolupament de grups de pràctica reflexiva amb professionals experts en l'etapa adolescent i amb els mateixos adolescents. Aquesta recerca forma part de l'encàrrec d'investigació de l'Àrea d'Igualtat i Sostenibilitat Social de la Diputació de Barcelona a la Càtedra Educació i Adolescència Abel Martínez Oliva de la Universitat de Lleida, que es va desenvolupar durant els anys 2021 i 2022 (Urrea-Monclús *et al.*, 2023).

3.1. Participants

Els participants són dinou persones dividides entre el grup assessor d'experts i el grup adolescent de validació. El grup assessor estava compost per setze persones expertes en l'àmbit de l'etapa adolescent: set investigadors sobre les adolescències, dels quals cinc eren dones i dos homes, i nou professionals que treballaven amb adolescents i els acompanyaven, dels quals cinc eren homes i quatre dones. El grup adolescent de validació estava format per tres adolescents que es van identificar amb el gènere femení, dues de tretze anys i una de catorze.

3.2. Instruments

- 1. Qüestionari de preguntes obertes:** sobre aspectes relatius a l'adolescència, adreçat a professionals i investigadors experts en aquesta etapa evolutiva. El qüestionari està plantejat per rebre respostes de manera oberta, a través del Google Forms, relatives a: (1) la definició d'aquesta etapa; (2) els principals temes d'interès, motivació o preocupació dels adolescents; (3) els principals temes que s'haurien d'abordar amb els adolescents des d'una perspectiva transversal; (4) els aspectes que incideixen en l'atenció dels adolescents i en el seu entorn; (5) les estratègies per poder arribar als adolescents.
- 2. Guió de preguntes per al grup de discussió amb experts, per a la pràctica reflexiva:** les qüestions a plantejar es van dissenyar tenint en compte les aportacions de la literatura científica i els resultats extrets dels qüestionaris de preguntes obertes amb els experts. Així doncs, el guió de preguntes va servir com a instrument per dinamitzar els grups de discussió amb els experts participants en l'estudi seguint els quatre eixos temàtics a través dels quals es van articular les diferents preguntes. Es van dinamitzar diferents sessions de treball amb el grup assessor a fi de poder identificar els factors interns i externs per al desenvolupament positiu adolescent.
- 3. Guió per la validació amb adolescents:** un cop analitzat el contingut dels resultats obtinguts amb el grup d'experts, es va elaborar un guió de preguntes per validar aquests resultats. Es va elegir una dinàmica d'anàlisi de casos pràctics a fi de poder aproximar les dades teòriques i científiques als adolescents. Així doncs, es va desenvolupar: (1) l'exposició de quatre casos, elaborats *ad hoc*, que exemplifiquen

L'objectiu d'aquest monogràfic és fer una proposta actualitzada i adaptada al nostre context sociocultural, bases essencials per al desenvolupament que ajudaran els joves a créixer sans i interessats en el benestar comú, i a ser responsables

3. Objetivos y metodología

El objetivo de este monográfico es hacer una propuesta actualizada y adaptada a nuestro contexto sociocultural de los “40 elementos fundamentales del desarrollo”, definidos como las bases esenciales para el desarrollo que ayudarán a los jóvenes a crecer sanos e interesados en el bienestar común, y a ser responsables.

La investigación es descriptiva a partir de la revisión y el análisis de la literatura científica y del desarrollo de grupos de práctica reflexiva con profesionales expertos en la etapa adolescente y con los propios adolescentes. Esta investigación forma parte del encargo de investigación del Área de Igualdad y Sostenibilidad Social de la Diputación de Barcelona en la Cátedra Educación y Adolescencia Abel Martínez Oliva de la Universidad de Lleida, que se desarrolló durante los años 2021 y 2022 (Urrea-Monclús *et al.*, 2023).

3.1. Participantes

Los participantes son 19 personas divididas entre el grupo asesor de expertos y el grupo adolescente de validación. El grupo asesor estaba compuesto por 16 personas expertas en el ámbito de la etapa adolescente: 7 investigadores sobre las adolescencias, de los que 5 eran mujeres y 2, hombres, y 9 profesionales que trabajaban con adolescentes y les acompañaban, de los que 5 eran hombres y 4, mujeres. El grupo adolescente de validación estaba formado por 3 adolescentes que se identificaron con el género femenino, dos de 13 años y una de 14.

3.2. Instrumentos

- 1. Cuestionario de preguntas abiertas:** sobre aspectos relativos a la adolescencia, dirigido a profesionales e investigadores expertos en esta etapa evolutiva. El cuestionario está planteado para recibir respuestas de forma abierta, a través de Google Forms, relativas a: (1) la definición de esta etapa; (2) los principales temas de interés, motivación o preocupación de los adolescentes; (3) los principales temas que deberían abordarse con los adolescentes desde una perspectiva transversal; (4) los aspectos que inciden en la atención de los adolescentes y en su entorno; (5) las estrategias para poder llegar a los adolescentes.
- 2. Guion de preguntas para el grupo de discusión con expertos, para la práctica reflexiva:** las cuestiones que iban a plantearse se diseñaron teniendo en cuenta las aportaciones de la literatura científica y los resultados extraídos de los cuestionarios de preguntas abiertas con los expertos. Así pues, el guion de preguntas sirvió como instrumento para dinamizar a los grupos de discusión con los expertos participantes en el estudio siguiendo los cuatro ejes temáticos a través de los cuales se articularon las diferentes preguntas. Se dinamizaron diferentes sesiones de trabajo con el grupo asesor para poder identificar los factores internos y externos para el desarrollo positivo adolescente.
- 3. Guion para la validación con adolescentes:** una vez analizado el contenido de los resultados obtenidos con el grupo de expertos, se elaboró un guion de preguntas para validar estos resultados. Se eligió una dinámica de análisis de casos prácticos a fin de poder aproximar los datos teóricos y científicos a los adolescentes. Así pues, se desarrolló: (1) la expo-

3. Goals and methodology

The aim of this monographic paper is to provide an updated proposal, adapted to our sociocultural context, of the “40 elements of healthy development”, defined as the essential basis for development that will help youth to grow healthily and interested in common well-being, and to be responsible.

The research is descriptive, starting from a review and analysis of the scientific literature and from the development of reflective practice groups with professionals specialized in adolescence and with adolescents themselves. This research is part of the research commissioned by the Equality and Social Sustainability Area of the Provincial Council of Barcelona to the Abel Martínez Oliva Education and Adolescence Chair of the Universitat de Lleida, which was carried out in 2021 and 2022 (Urrea-Monclús *et al.*, 2023).

3.1. Participants

The participants were 19 people divided between the advisory group of experts and the adolescent validation group. The advisory group consisted of 16 experts in adolescence: seven researchers on adolescence, of whom five were women and two men, and nine professionals who work with adolescents and accompany them, of whom five were men and four women. The adolescent validation group was formed by three adolescents who identified with the female gender, two of whom were 13 years old and one 14.

3.2. Instruments

- 1. Open-ended questionnaire:** on aspects relating to adolescence, aimed at professionals and researchers specialized in this stage of development. The questionnaire is prepared to receive open answers, using Google Forms, on: (1) the definition of this stage; (2) the main subjects of interest, motivation or concern of adolescents; (3) the main issues that should be tackled with adolescents from a cross-cutting perspective; (4) the aspects that impact the attention of adolescents and their environment; (5) the strategies to be able to reach adolescents.
- 2. Script of questions for the discussion group with experts, for reflective practice:** the questions to be raised were designed bearing in mind the contributions of the scientific literature and the results drawn from the open-ended questionnaires with the experts. The script of questions was thus used as an instrument to stimulate the discussion groups with the experts participating in the study, following the four thematic areas in which the different questions were organized. Various work sessions were stimulated with the advisory group to be able to identify the internal and external factors for positive youth development.
- 3. Script for validation with adolescents:** after analyzing the content of the results obtained with the group of experts, a script of questions was prepared in order to validate these results. A dynamic of analyzing practical cases was chosen to be able to bring the theoretical and scientific data to the adolescents. The following were thus developed: (1) the presentation of four cases,

alguns resultats obtinguts —(a) acompanyament, colideratge i convivència amb la comunitat; (b) xarxes socials com a mitjà de difusió; (c) flexibilització i adaptació dels interessos i a la diversitat; (d) xarxes socials com a mitjà d'intervenció; (e) formació sobre adolescència—, i (2) preguntes per a la reflexió sobre cada un d'aquests casos.

El procediment es va desenvolupar en les fases següents:

4. Resultats

El coneixement i el saber, com a resultat d'una construcció compartida entre experts i validada pels mateixos adolescents, ens ha aportat la següent visió actualitzada de les competències necessàries d'aquesta etapa evolutiva. Sens dubte, la vivència d'aquesta etapa es nodreix de la capacitat personal i contextual de donar resposta a les seves necessitats evolutives i pròpies.

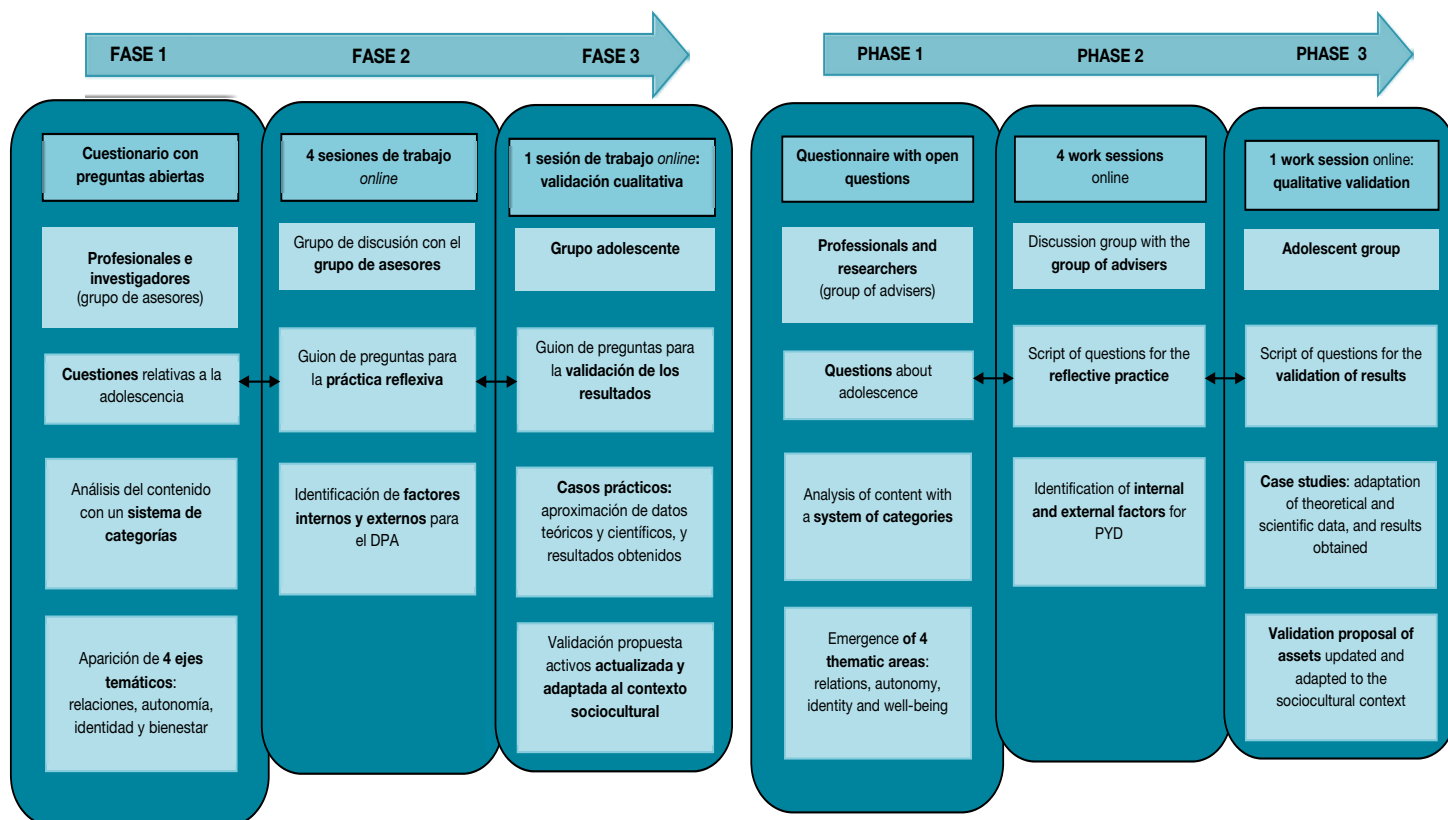
L'equilibri constant, interactiu i multidimensional de tot plegat és el que defineix l'adolescència. En aquest cas, s'han presentat els resultats en forma de 51 actius (22 dels quals són externs i 29 interns), en comparació amb el model del Search Institute (2006, 2017), el qual en defineix 40 (20 d'interns i 20 d'externs).

sición de cuatro casos, elaborados *ad hoc*, que ejemplifican algunos resultados obtenidos —(a) acompañamiento, coliderazgo y convivencia con la comunidad; (b) redes sociales como medio de difusión; (c) flexibilización y adaptación de los intereses y la diversidad; (d) redes sociales como medio de intervención; (e) formación sobre adolescencia—, y (2) preguntas para la reflexión sobre cada uno de estos casos.

prepared *ad hoc*, which exemplify some of the results obtained —(a) support, co-leadership and coexistence with the community; (b) social media as a means of dissemination; (c) flexibility and adaptation of the interests and to diversity; (d) social media as a means of intervention; (e) training on adolescence—, and (2) questions for reflection on each of these cases.

El procedimiento se desarrolló en las siguientes fases:

The procedure was developed in the following phases:

4. Resultados

4. Results

El conocimiento y el saber, como resultado de una construcción compartida entre expertos y validada por los propios adolescentes, nos han aportado la siguiente visión actualizada de las competencias necesarias de esta etapa evolutiva. Sin duda, la vivencia de esta etapa se nutre de la capacidad personal y contextual de dar respuesta a sus necesidades evolutivas y propias.

Knowledge and know-how, as a result of a construction shared by experts and validated by adolescents themselves, have provided us with the following updated view of the necessary competencies of this stage of development. How this stage is experienced undoubtedly draws upon the personal and contextual ability to respond to one's developmental and own needs.

El equilibrio constante, interactivo y multidimensional de todo esto es el que define la adolescencia. En este caso, se han presentado los resultados en forma de 51 activos (22 de los cuales son externos y 29 internos), en comparación con el modelo del Search Institute (2006, 2017), que define 40 (20 internos y 20 externos).

The constant, interactive and multidimensional balance between all this is what defines adolescence. In this case, the results have been presented in the form of 51 assets (22 of which are external and 29 internal), in comparison with the Search Institute's model (2006, 2017), which defines 40 (20 internal and 20 external).

4.1. Quins són els actius externs que fomenten el DPA en el context sociocultural actual?

Pel que fa als actius externs, són les oportunitats que en els contextos de desenvolupament s'identifiquen com a promotores del desenvolupament de l'adolescència. Els trobarem a les xarxes socials (físiques i digitals), al grup d'iguals, la parella, la família, la comunitat (escola, institut, ajuntament, serveis públics d'atenció a les persones, centres oberts, tercer sector o teixit social, entitats de lleure o esportives i sector privat). Quins elements defineixen les oportunitats que ofereixen aquests contextos per al DPA?

Suport i vinculació

1. **Suport familiar.** Els membres del nucli familiar aporten amor i suports estables i segurs. Independentment de l'estructura i les característiques de la família, hi ha un desig de passar més temps amb la família i fer accions i activitats conjuntes.
2. **Comunicació familiar positiva.** Comunicació fluida dins del nucli familiar. L'adolescent busca rebre consells i orientacions per part dels membres del nucli familiar, alhora que aquests escolten l'adolescent.
3. **Espais de confiança on es garanteixi la vinculació amb referents adequats** per als adolescents, que permetin disposar-hi les pors, angoixes i inseguretats; que estiguin dotats d'equips de professionals (multidisciplinaris) que facilitin els mitjans per entendre el que els passa i fer-se'n càrrec, i que **afavoreixin les relacions híbrides**: la continuïtat de les relacions directes (presencials) a través de les tecnologies.
4. **Altres relacions amb adults.** A part dels pares i les mares, hi ha altres relacions amb persones adultes que ofereixen suport i seguretat. N'és un exemple el rol del **professorat** com a adult que ofereix més que una formació disciplinària i el rol dels professionals de l'**educació comunitària i social**.
5. **Suport social des de la diversitat.** Les característiques dels diferents contextos han d'oferir oportunitats per desenvolupar i mostrar, de manera lliure, la pròpia identitat. La **diversitat de referents** es considera un actiu perquè els adolescents puguin trobar referents en la construcció de les seves identitats. El **suport social, des de les xarxes digitals**, pot afavorir la construcció de múltiples identitats quan els adolescents les replantegen o les mostren; així mateix, tenen possibilitats de trobar-hi una varietat de referents de gènere, de cultura, de classe social, etc.
6. Tanmateix, cal tenir en compte les **violències digitals**, ja que el fet que els adolescents es comparin amb referents de les xarxes socials pot causar-los malestar. A aquest element s'hi pot afegir l'**addicció** que poden crear les tecnologies, així com la **reducció** de la cerca d'espais de **socialització** de manera directa (presencial).
7. **Comunicació intergeneracional.** Existència d'espais compartits on es generin entorns de diàleg i negociació amb els adolescents, fora del nucli familiar.
8. **Una comunitat compromesa.** L'adolescent percep i experimenta l'interès del veïnat envers el seu benestar.

Són les oportunitats que en els contextos de desenvolupament s'identifiquen com a promotores del desenvolupament de l'adolescència

4.1. ¿Cuáles son los activos externos que fomentan el DPA en el contexto sociocultural actual?

Por lo que respecta a los activos externos, son las oportunidades que en los contextos de desarrollo se identifican como promotoras del desarrollo de la adolescencia. Los encontraremos en las redes sociales (físicas y digitales), el grupo de iguales, la pareja, la familia y la comunidad (escuela, instituto, ayuntamiento, servicios públicos de atención a las personas, centros abiertos, tercer sector o tejido social, entidades de ocio o deportivas y sector privado). ¿Qué elementos definen las oportunidades que ofrecen estos contextos para el DPA?

Apoyo y vinculación

1. **Apoyo familiar.** Los miembros del núcleo familiar aportan amor y apoyos estables y seguros. Independientemente de la estructura y las características de la familia, existe un deseo de pasar más tiempo con la familia y realizar acciones y actividades conjuntas.
2. **Comunicación familiar positiva.** Comunicación fluida dentro del núcleo familiar. El adolescente busca recibir consejos y orientaciones por parte de los miembros del núcleo familiar, a la vez que estos escuchan al adolescente.
3. **Espacios de confianza donde se garantice la vinculación con referentes adecuados** para los adolescentes, que permitan depositar los miedos, las angustias y las inseguridades; que estén dotados de equipos de profesionales (multidisciplinares) que faciliten los medios para entender lo que les pasa y hacerse cargo de ellos, y que **favorezcan las relaciones híbridas:** la continuidad de las relaciones directas (presenciales) a través de las tecnologías.
4. **Otras relaciones con adultos.** Aparte de los padres y madres, hay otras relaciones con personas adultas que ofrecen apoyo y seguridad. Un ejemplo es el rol del **profesorado** como adulto que ofrece más que una formación disciplinaria y el rol de los profesionales de la **educación comunitaria y social.**
5. **Apoyo social desde la diversidad.** Las características de los diferentes contextos deben ofrecer oportunidades para desarrollar y mostrar, de forma libre, la propia identidad. La **diversidad de referentes** es considerada un activo para que los adolescentes puedan encontrar referentes en la construcción de sus identidades. El **soporte social, desde las redes digitales,** puede favorecer la construcción de múltiples identidades cuando los adolescentes las replantean o muestran; asimismo, tienen posibilidades de encontrar una variedad de referentes de género, cultura, clase social, etc.
6. Sin embargo, es necesario tener en cuenta las **violencias digitales,** ya que el hecho de que los adolescentes se comparen con referentes de las redes sociales puede causarles malestar. A este elemento se le puede añadir la **adicción** que pueden crear las tecnologías, así como la **reducción** de la búsqueda de espacios de **socialización** de forma directa (presencial).
7. **Comunicación intergeneracional.** Existencia de espacios compartidos en los que se generen entornos de diálogo y negociación con los adolescentes, fuera del núcleo familiar.
8. **Una comunidad comprometida.** El adolescente percibe y experimenta el interés del vecindario por su bienestar.

4.1. What are the external assets that foster PYD in the current sociocultural context?

The external assets are the opportunities which in contexts of development are identified as promoting the development of adolescence. They can be found in the (physical and digital) social media, the peer group, the partner, the family, the community (primary school, secondary school, council, public assistance services, open centres, the third sector or social fabric, leisure or sports associations and the private sector). What elements define the opportunities that these contexts offer for PYD?

Support and connection

1. **Family support.** The members of the family unit provide love and stable and safe support. Regardless of the structure and characteristics of the family, there is a desire to spend more time with the family and to undertake joint actions and activities.
2. **Positive family communication.** Smooth communication within the family unit. The adolescent seeks to receive advice and guidance from the members of the family unit, while the latter listen to the adolescent.
3. **Spaces of trust which guarantee the link with adequate role models** for the adolescents, allowing them to express their fears, anguish and insecurities; which are equipped with (multidisciplinary) teams of professionals that provide the means to understand what is happening to them and to take care of them, and which **favour hybrid relations:** the continuity of direct (face-to-face) relations using technologies.
4. **Other relations with adults.** Apart from their parents, there are other relations with adults who offer support and security. An example is the role of **teaching staff** as adults who offer more than disciplinary education, and the role of **community and social education** professionals.
5. **Social support from diversity.** The characteristics of the different contexts must offer opportunities to develop and express identity in a free manner. The **diversity of role models** is considered an asset to enable adolescents to find role models on building their identity. **Social support, from digital networks,** can favour the construction of multiple identities when adolescents reconsider or express them. They likewise have the possibility of finding a variety of gender, culture, social class and other role models.
6. However, **digital violence** should be taken into account, since the fact that adolescents compare themselves with role models from the social media can cause them discomfort. Technologies can also create **addiction** and a **reduction** in the search for direct (face-to-face) **socialization** spaces.
7. **Intergenerational communication.** Existence of shared spaces which provide areas for dialogue and negotiation with adolescents, outside the family unit.
8. **A committed community.** The adolescent perceives and experiences the interest of neighbours in their well-being.

Enfortiment

9. **La comunitat valora l'adolescència.** Hi ha un reconeixement social de l'adolescència. La comunitat veu els adolescents en la seva totalitat, defugint les etiquetes i els prejudicis. Visió dels adolescents com a actors vàlids i corresponsables. Es trenca amb el model adultocèntric i la visió paternalista, que pot produir els fenòmens de desafecció, de pressió social o de conflicte, per les expectatives adultes i la connotació negativa de l'adolescència.
10. **L'adolescència com un recurs social.** Els adolescents desenvolupen un paper útil i actiu dins la comunitat (família, escola i altres) on viuen. La consideració de les necessitats, els interessos i les propostes de l'adolescent; la inclusió de l'adolescent en la construcció i el disseny de propostes; la generació d'espais en els quals l'adolescent pugui prendre decisions.
11. **Lideratges representatius des de la interseccionalitat.** Els adolescents tenen possibilitats de liderar iniciatives, tenint en compte la diversitat identitària, en tots els contextos de desenvolupament.
12. **Espais de decisió.** Els adolescents disposen de mecanismes i vies per poder formar part dels processos de decisió en els seus contextos de desenvolupament.
13. **Servei als altres.** Els adolescents participen en la comunitat aportant-hi i oferint-hi serveis.

Límits i expectatives

14. **Límits argumentats, clars i construïts de manera col·lectiva i concertada** entre els adolescents i les persones adultes, la comunitat, el barri i la família. S'han d'establir límits consensuats i argumentats, a fi de generar relacions estables i segures. La importància d'afavorir l'exercici d'autonomia, assumint que en aquest procés hi pot haver conflictes, crisis i errades que poden promoure la resiliència dels adolescents. Es remarca que per poder assolir un cert grau d'autonomia en l'establiment de límits i expectatives, han de poder conèixer les possibilitats que tenen en el seu entorn, essent acompanyats en la recerca de la diversitat d'opcions a les quals poden accedir i en aquelles en què han d'escollir i prendre una decisió.
15. **Diversitat de referents entre els iguals i entre els adults** que fomenten la perspectiva crítica i aporten models de diversitat (amalgama d'identitats).
16. **Grup d'iguals com a influència positiva.** Les millors amistats de l'adolescent són un bon exemple de comportament responsable.
17. **Entorns segurs.** Establiment de límits clars, consensuats i estables de tots els espais de socialització i desenvolupament dels adolescents: nucli familiar, escola, comunitat.
18. **Expectatives realistes i flexibles.** Positivar allò que l'adult considera com a error i convertir-ho en una oportunitat de creixement.

Ús constructiu del temps

19. **Espais de socialització.** Participació en programes i espais d'oci en què l'adolescent tingui l'oportunitat de conèixer noves persones, promogui les seves relacions socials, i pugui enriquir i consolidar les seves identitats en funció de les persones amb qui està i amb qui comparteix les seves vivències.

Fortalecimiento

9. **La comunidad valora la adolescencia.** Existe un reconocimiento social de la adolescencia. La comunidad ve a los adolescentes en su totalidad, rehuyendo las etiquetas y los prejuicios. Visión de los adolescentes como actores válidos y corresponsables. Se rompe con el modelo adultocéntrico y la visión paternalista, que puede producir los fenómenos de desafección, presión social o conflicto, por las expectativas adultas y la connotación negativa de la adolescencia.
10. **La adolescencia como recurso social.** Los adolescentes desarrollan un papel útil y activo en la comunidad (familia, escuela y otros) donde viven. La consideración de las necesidades, los intereses y las propuestas del adolescente; la inclusión del adolescente en la construcción y diseño de propuestas; la generación de espacios en los que el adolescente pueda tomar decisiones.
11. **Liderazgos representativos desde la interseccionalidad.** Los adolescentes tienen posibilidades de liderar iniciativas, atendiendo a la diversidad identitaria, en todos los contextos de desarrollo.
12. **Espacios de decisión.** Los adolescentes disponen de mecanismos y vías para formar parte de los procesos de decisión en sus contextos de desarrollo.
13. **Servicio a los demás.** Los adolescentes participan en la comunidad aportando y ofreciendo servicios.

Límites y expectativas

14. **Límites argumentados, claros y contruados de forma colectiva y concertada** entre los adolescentes y las personas adultas, la comunidad, el barrio y la familia. Deben establecerse límites consensuados y argumentados, a fin de generar relaciones estables y seguras. La importancia de favorecer el ejercicio de autonomía, asumiendo que en este proceso puede haber conflictos, crisis y fallos que pueden promover la resiliencia de los adolescentes. Se remarca que, para poder alcanzar cierto grado de autonomía en el establecimiento de límites y expectativas, deben poder conocer las posibilidades que tienen en su entorno, de modo que tienen que ir acompañados en la búsqueda de la diversidad de opciones a las que pueden acceder y entre las que deben escoger para tomar una decisión.
15. **Diversidad de referentes entre iguales y entre adultos** que fomentan la perspectiva crítica y aportan modelos de diversidad (amalgama de identidades).
16. **Grupo de iguales como influencia positiva.** Las mejores amistades del adolescente son un buen ejemplo de comportamiento responsable.
17. **Entornos seguros.** Establecimiento de límites claros, consensuados y estables de todos los espacios de socialización y desarrollo de los adolescentes: núcleo familiar, escuela, comunidad.
18. **Expectativas realistas y flexibles.** Positivar aquello que el adulto considera como error y convertirlo en una oportunidad de crecimiento.

Uso constructivo del tiempo

19. **Espacios de socialización.** Participación en programas y espacios de ocio en los que el adolescente tenga la oportunidad de conocer nuevas personas, promueva sus relaciones sociales y pueda enriquecer y consolidar sus iden-

Reinforcement

9. **The community values adolescence.** There is a social recognition of adolescence. The community sees adolescents as a whole, shunning labels and prejudice. Adolescents are viewed as valid and jointly responsible stakeholders. There is a break from the adult-centred model and the paternalistic vision, which can produce phenomena of disaffection, social pressure and conflict, due to adult expectations and the negative connotation of adolescence.
10. **Adolescence as a social resource.** Adolescents play a useful and active role in the community (family, school and others) where they live. Consideration of the needs, interests and proposals of adolescents; inclusion of adolescents in the construction and design of proposals; creation of spaces in which adolescents can make decisions.
11. **Representative leadership through intersectionality.** Adolescents have the possibility to lead initiatives, taking into account the diversity of identities, in all contexts of development.
12. **Decision-making spaces.** Adolescents have mechanisms and means to be part of the decision-making processes in their contexts of development.
13. **Services for others.** Adolescents take part in the community, providing and offering services.

Limits and expectations

14. **Clear and reasoned limits, constructed in a concerted and collective fashion** between adolescents and adults, the community, neighbourhood and family. Agreed and reasoned limits should be established, with a view to creating stable and safe relations. The importance of favouring the exercise of autonomy, on the understanding that this process can involve conflicts, crises and errors which can lead to resilience of the adolescents. It is observed that to be able to achieve a certain degree of autonomy on establishing limits and expectations, they must be able to know the possibilities that exist in their environment, being supported in their search for a diversity of alternatives that they can access, and in those in which they have to choose and make a decision.
15. **Diversity of role models among peers and adults** who foster a critical perspective and provide models of diversity (amalgamation of identities).
16. **Peer group as a positive influence.** The adolescent's best friendships are a good example of responsible behaviour.
17. **Safe environments.** Establishment of clear, agreed and stable limits in all socialization and development spaces of adolescents: family unit, school, community.
18. **Realistic and flexible expectations.** Convert what adults consider a mistake into something positive and an opportunity for growth.

Constructive use of time

19. **Socialization spaces.** Participation in leisure programmes and spaces in which adolescents have the opportunity to meet new people, promote their social relations, and enrich and consolidate their identities in accordance with the people with whom they are and with whom they share their experiences.

20. **Espais oberts i híbrids.** Espais autogestionats i compartits en format virtual, presencial o híbrid. Espais de participació real, interrelacionats, holístics i sol·licitats pels adolescents, dels quals puguin formar part i en què puguin autogestionar-se. Al mateix temps, es proposa trobar espais (l'escola, el lleure, els centres esportius, els espais públics del carrer...) en els quals puguin reflexionar i reconduir l'estructura social.
21. **Espais inclusius.** Espais en els quals hi ha oportunitats de crear, de coconstruir, de treballar en equip, i en què es poden sentir motivats i lliures.
22. **Espais promotors de la salut mental.** Diversitat d'espais on es dona resposta a les necessitats emocionals i psicosocials dels adolescents.
23. **Espais intergeneracionals.** Espais de contacte directe amb els adolescents a través d'experiències d'oci i d'altres com la mentoria, el voluntariat, l'aprenentatge-servei, intercanvis i estades.

Si analitzem aquesta proposta i la contrastem amb els actius interns del Search Institut (www.search-institute.org), observem que en l'actiu de **suport i vinculació** (1) es manté la idea del suport familiar, la comunicació familiar positiva (considerant els punts de vista dels adolescents), les altres relacions amb persones adultes (afegint-hi, per exemple, el rol del professorat) i el compromís de la comunitat (més enllà del veïnatge, amb la incorporació de la perspectiva del context educatiu). S'hi inclou la idea dels espais de confiança (on es garanteixi la vinculació amb referents adequats per als adolescents, que permetin disposar-hi les pors, angoixes i inseguretats; que estiguin dotats d'equips de professionals —multidisciplinaris—; que facilitin els mitjans per entendre el que els passa als adolescents i fer-se'n càrrec, i que afavoreixin les relacions híbrides); la idea del suport social des de la diversitat (la diversitat de referents en la construcció de les identitats i el suport social, des de les xarxes digitals, considerant les violències digitals, l'addicció i la reducció de la socialització), i la comunicació intergeneracional (en què es generin entorns de diàleg i negociació amb els adolescents, fora del nucli familiar). En l'actiu de **l'enfortiment** (2) es manté la perspectiva de la valoració de l'adolescència des de la comunitat i es fa èmfasi en la visió dels adolescents, en la seva totalitat, com a actors vàlids i corresponsables, i com a recurs social. S'hi afegeix la idea dels lideratges representatius des de la interseccionalitat (les possibilitats de liderar iniciatives, considerant la diversitat identitària) i dels espais de decisió (entesos com a mecanismes i vies per poder formar part dels processos de decisió en els seus contextos de desenvolupament). En l'actiu de **límits i expectatives** (3) es continua fent referència als límits familiars, escolars i comunitaris, i es va més enllà: es defineix com han de ser aquests límits (límits argumentats, clars i construïts de manera col·lectiva i concertada), d'acord amb les característiques i les necessitats de l'adolescent. Es dona importància a la diversitat de referents entre els iguals i entre els adults, així com al grup d'iguals com a influència positiva. Així mateix, s'hi afegeix la idea dels entorns segurs (en els quals s'estableixen límits clars, consensuats i estables) i les expectatives realistes i flexibles (des de la promoció de les oportunitats de creixement). Finalment, pel que respecta a l'actiu de **l'ús constructiu del temps** (4), no s'hi inclou inicialment la idea de les altes expectatives, ja que s'incorpora en l'actiu anterior. Es manté la perspectiva de la importància de la participació dels adolescents en les activitats i els programes juvenils, però aquest actiu es defineix a través dels espais on poden parti-

Si analitzem aquesta proposta i la contrastem amb els actius interns del Search Institut, observem que es manté la idea del suport familiar i social, s'hi afegeix la idea dels lideratges representatius des de la interseccionalitat, es continua fent referència als límits familiars, escolars i comunitaris, es manté la perspectiva de la participació en les activitats i els programes juvenils, i no s'hi inclou, de manera específica, la comunitat religiosa ni el temps a casa

tidades en función de las personas con las que está y con quienes comparte sus vivencias.

20. **Espacios abiertos e híbridos.** Espacios autogestionados y compartidos en formato virtual, presencial o híbrido. Espacios de participación real, interrelacionados, holísticos y solicitados por los adolescentes, de los que puedan formar parte y en los que puedan autogestionarse. Al mismo tiempo, se propone encontrar espacios (escuela, ocio, centros deportivos, espacios públicos de la calle...) en los que puedan reflexionar y reconducir la estructura social.
21. **Espacios inclusivos.** Espacios en los que existen oportunidades de crear, de coconstruir y de trabajar en equipo, y en los que se pueden sentir motivados y libres.
22. **Espacios promotores de la salud mental.** Diversidad de espacios en los que se da respuesta a las necesidades emocionales y psicosociales de los adolescentes.
23. **Espacios intergeneracionales.** Espacios de contacto directo con los adolescentes a través de experiencias de ocio y otros como la mentoría, el voluntariado, el aprendizaje-servicio, intercambios y estancias.

Si analizamos esta propuesta y la contrastamos con los activos internos del Search Institute (www.search-institute.org), observamos que en el activo de **apoyo y vinculación** (1) se mantiene la idea del apoyo familiar, la comunicación familiar positiva (considerando los puntos de vista de los adolescentes), las demás relaciones con personas adultas (añadiendo, por ejemplo, el rol del profesorado) y el compromiso de la comunidad (más allá de la vecindad, con la incorporación de la perspectiva del contexto educativo). Se incluye la idea de los espacios de confianza (donde se garantiza la vinculación con referentes adecuados para los adolescentes, que permitan depositar los miedos, las angustias y las inseguridades; que estén dotados de equipos de profesionales —multidisciplinares—; que faciliten los medios para entender lo que les ocurre a los adolescentes y hacerse cargo de ellos, y que favorezcan las relaciones híbridas); la idea del apoyo social desde la diversidad (la diversidad de referentes en la construcción de las identidades y el soporte social, desde las redes digitales, considerando las violencias digitales, la adicción y la reducción de la socialización), y la comunicación intergeneracional (en los que se generen entornos de diálogo y negociación con los adolescentes, fuera del núcleo familiar). En el activo del **fortalecimiento** (2) se mantiene la perspectiva de la valoración de la adolescencia desde la comunidad y se hace énfasis en la visión de los adolescentes, en su totalidad, como actores válidos y corresponsables, y como recurso social. Se añade la idea de los liderazgos representativos desde la interseccionalidad (las posibilidades de liderar iniciativas, considerando la diversidad identitaria) y de los espacios de decisión (entendidos como mecanismos y vías para poder formar parte de los procesos de decisión en sus contextos de desarrollo). En el activo de **límites y expectativas** (3) se sigue haciendo referencia a los límites familiares, escolares y comunitarios, y se va más allá: se define cómo deben ser estos límites (límites argumentados, claros y contruados de forma colectiva y concertada), de acuerdo con las características y las necesidades del adolescente. Se da importancia a la diversidad de referentes entre iguales y adultos, así como al grupo de iguales como influencia positiva. Asimismo, se añade la idea de los entornos seguros (en los que se establecen límites claros, consensuados y estables) y las expectativas realistas y flexibles (desde la promoción de las oportunidades de crecimiento). Por último, en lo que respecta al activo del **uso constructivo del tiempo** (4), no se incluye inicialmente la idea de

20. **Open and hybrid spaces.** Self-managed and shared online, face-to-face or hybrid spaces. Interrelated, holistic spaces for real participation, requested by adolescents, in which they can take part and manage themselves. At the same time, it is proposed to find spaces (school, leisure, sports centres, public spaces in the street...) in which they can reflect and redress the social structure.
21. **Inclusive spaces.** Spaces in which there are opportunities to create, construct, carry out teamwork, and in which they can feel motivated and free.
22. **Spaces promoting mental health.** Diversity of spaces responding to the emotional and psychosocial needs of adolescents.
23. **Intergenerational spaces.** Spaces for direct contact with adolescents through leisure experiences and others such as mentoring, volunteering, service-learning, exchanges and stays.

If we analyze this proposal and compare it with the internal assets of the Search Institute (www.search-institute.org), we observe that the **support and connection** asset (1) maintains the idea of family support, positive family communication (considering the points of view of adolescents), other relations with adults (adding, for example, the role of teachers) and the commitment of the community (beyond the neighbourhood, incorporating the perspective of the educational context). It includes the idea of spaces of trust (which guarantee the connection with adequate role models for adolescents, allowing them to express their fears, anguish and insecurities; which are equipped with (multidisciplinary) teams of professionals; which provide the means to understand what is happening to adolescents and to take care of them, and which favour hybrid relations); the idea of social support from diversity (the diversity of role models in the construction of identities and social support, from the digital networks, considering digital violence, addiction and a reduction in socialization), and intergenerational communication (which creates environments of dialogue and negotiation with adolescents, outside the family unit). The **reinforcement** asset (2) maintains the perspective of valuing adolescence in the community and focuses on the views of adolescents as a whole, as valid and jointly responsible stakeholders, and as a social resource. There is also the idea of representative leadership from intersectionality (the possibility of leading initiatives, considering the diversity of identities) and of decision-making spaces (understood as mechanisms and means of being part of decision-making processes in their contexts of development). The **limits and expectations** asset (3) continues to refer to the family, school and community limits, and goes even further: it defines how these limits should be (clear and reasoned limits, constructed in a concerted and collective fashion), in accordance with the characteristics and needs of the adolescent. Importance is given to the diversity of role models among peers and adults, and to the peer group as a positive influence. There is likewise the idea of safe environments (in which clear, agreed and stable limits are determined) and realistic and flexible expectations (from the promotion of opportunities for growth). Finally, the **constructive use of time** asset (4) does not initially include the idea of high expectations, since it is incorporated in the previous asset. It maintains the perspective of the importance of adolescents taking part in youth activities and programmes, but this asset is defined through spaces where adolescents can take part: socialization spaces, open and hybrid spaces, inclusive spaces, spaces promoting mental health and intergenerational

cipar els adolescents: espais de socialització, espais oberts i híbrids, espais inclusius, espais promotors de la salut mental i espais intergeneracionals. No s'hi inclou, de manera específica, la comunitat religiosa ni el temps a casa.

4.2. Quins són els actius interns que fomenten el DPA en el context sociocultural actual?

Pel que fa als actius interns, aquests es poden definir com les potencialitats de l'adolescent que n'afavoreixen el desenvolupament personal, social, cognitiu, moral i emocional positiu, i en què s'inclouen competències, habilitats i capacitats.

Compromisos amb l'aprenentatge

1. **Motivació pels seus èxits.** L'adolescent està motivat per l'aprenentatge, considerat en un sentit ampli, no només en relació amb l'àmbit educatiu, sinó en l'itinerari formatiu global que pot donar-se fora dels murs escolars.
2. **Responsabilitat amb l'aprenentatge.** L'adolescent s'encairrega i es responsabilitza del seu aprenentatge dins i fora dels centres educatius. Va més enllà dels continguts curriculars i s'esforça per aprendre per a la vida.
3. **Compromís cap al centre educatiu.** L'adolescent es compromet amb el centre educatiu (de tots aquells de què forma part) per tal d'implicar-se en la vida d'aquest, correspondre a les demandes que se li fan i augmentar, així, el seu aprenentatge.
4. **Iniciativa personal.** Capacitat per establir propòsits i metes envers l'assoliment d'objectius personals (reptes personals) i aprenentatges diversos, més enllà dels curriculars.
5. **Autonomia personal.** L'adolescent sent que té capacitat per afrontar la majoria dels reptes de la vida per si sol, amb capacitat per decidir i confiar en un mateix.
6. **Capacitat d'anàlisi crítica.** Capacitat de redefinir aspectes de la construcció social i la confrontació entre l'autoimatge, la percepció d'un mateix, la interseccionalitat d'identitats i la pressió social (des del context familiar, la societat, el sistema educatiu, etc.).

Valors

7. **Prosocialització.** L'adolescent fa accions de manera altruista.
8. **Compromís personal.** Accions i activitats que realitzen els adolescents per decisió pròpia i que esdevenen constants en el temps.
9. **Compromís i justícia socials.** Coneixement dels drets propis i col·lectius, així com capacitat per defensar-los. Participació en moviments socials i accions que promouen la igualtat i la justícia socials, com l'impuls del compliment dels objectius de desenvolupament sostenible (ODS).
10. **Integritat.** L'adolescent actua amb convicció i defensa de les seves creences.
11. **Responsabilitat.** L'adolescent accepta i adquireix responsabilitats personals, prelaborals i socials.
12. **Respecte a la diversitat.** Acceptació i respecte envers la diversitat de gènere, de cultura, ètnica, etc.

Capacitat social

13. **Planificació i presa de decisions.** L'adolescent planteja i pren decisions.

Els actius interns es poden definir com les potencialitats de l'adolescent que n'afavoreixen el desenvolupament personal, social, cognitiu, moral i emocional positiu

las altas expectativas, ya que se incorpora en el activo anterior. Se mantiene la perspectiva de la importancia de la participación de los adolescentes en las actividades y los programas juveniles, pero este activo se define a través de los espacios donde pueden participar los adolescentes: espacios de socialización, espacios abiertos e híbridos, espacios inclusivos, espacios promotores de la salud mental y espacios intergeneracionales. No se incluye, de forma específica, la comunidad religiosa ni el tiempo en casa.

4.2. ¿Cuáles son los activos internos que fomentan el DPA en el contexto sociocultural actual?

En cuanto a los activos internos, pueden definirse como las **potencialidades** del adolescente que favorecen su desarrollo personal, social, cognitivo, moral y emocional positivo, y en las que se incluyen competencias, habilidades y capacidades.

Compromisos con el aprendizaje

1. **Motivación por sus logros.** El adolescente está motivado por el aprendizaje, considerado en un sentido amplio, no solo en relación con el ámbito educativo, sino en el itinerario formativo global que puede darse fuera de los muros escolares.
2. **Responsabilidad con el aprendizaje.** El adolescente se encarga y responsabiliza de su aprendizaje dentro y fuera de los centros educativos. Va más allá de los contenidos curriculares y se esfuerza por aprender para la vida.
3. **Compromiso hacia el centro educativo.** El adolescente se compromete con el centro educativo (de todos aquellos de los que forma parte) para implicarse en la vida del mismo y corresponder a las demandas que se le hacen, y aumentar así su aprendizaje.
4. **Iniciativa personal.** Capacidad para establecer propósitos y metas hacia la consecución de objetivos personales (retos personales) y aprendizajes diversos, más allá de los curriculares.
5. **Autonomía personal.** El adolescente siente que tiene capacidad para afrontar la mayoría de los retos de la vida por sí solo, con capacidad para decidir y confiar en sí mismo.
6. **Capacidad de análisis crítico.** Capacidad de redefinir aspectos de la construcción social y la confrontación entre la autoimagen, la percepción de sí mismo, la interseccionalidad de identidades y la presión social (desde el contexto familiar, la sociedad, el sistema educativo, etc.).

Valores

7. **Prosocialización.** El adolescente realiza acciones de forma altruista.
8. **Compromiso personal.** Acciones y actividades que realizan los adolescentes por decisión propia y que pasan a ser constantes en el tiempo.
9. **Compromiso y justicia sociales.** Conocimiento de los derechos propios y colectivos, así como capacidad para defenderlos. Participación en movimientos sociales y acciones que promueven la igualdad y la justicia sociales, como el impulso del cumplimiento de los Objetivos de Desarrollo Sostenible (ODS).
10. **Integridad.** El adolescente actúa con convicción y defensa de sus creencias.
11. **Responsabilidad.** El adolescente acepta y adquiere responsabilidades personales, prelaborales y sociales.

spaces. It does not specifically include the religious community or time at home.

4.2. What are the internal assets that foster PYD in the current sociocultural context?

The **internal assets** can be defined as the **potential** of adolescents which favours their positive personal, social, cognitive, moral and emotional development, and which includes competencies, skills and capacities.

Learning commitments

1. **Motivation for their success.** Adolescents are motivated by learning, considered in a broad sense, not only in relation to the educational sphere, but also in the overall formative pathway that may exist beyond the school walls.
2. **Responsibility with learning.** Adolescents take charge of and are responsible for their learning, both inside and outside the educational establishment. They go beyond the curricular content and strive to learn for their future.
3. **Commitment to the educational establishment.** Adolescents are committed to the educational establishment (all those to which they belong) with the aim of becoming involved in its life, meeting the demands made of them and thus increasing their learning.
4. **Personal initiative.** Ability to establish purposes and goals with the aim of achieving personal objectives (personal challenges) and diverse, not just curricular, learning.
5. **Personal autonomy.** Adolescents feel that they have the capacity to confront the majority of life's challenges by themselves, with the ability to decide and trust in themselves.
6. **Capacity for critical analysis.** Capacity to redefine aspects of the social construction and the confrontation between self-image, the perception of oneself, the intersectionality of identities and social pressure (from the family context, society, the education system, etc.).

Values

7. **Prosocial behaviour.** The adolescent carries out altruistic actions.
8. **Personal commitment.** Actions and activities that adolescents carry out on their own decision and which become constant over time.
9. **Social commitment and justice.** Knowledge of one's own and collective rights, and the capacity to defend them. Participation in social movements and actions that promote social equality and justice, such as fostering fulfilment of the sustainable development goals (SDG).
10. **Integrity.** Adolescents act with conviction and in defence of their beliefs.
11. **Responsibility.** The adolescent accepts and takes on personal, pre-employment and social responsibilities.
12. **Respect for diversity.** Acceptance of and respect for the diversity of gender, culture, ethnicity, etc.

Social capacity

13. **Planning and decision-making.** The adolescent considers and makes decisions.

14. **Capacitat interpersonal.** L'adolescent té empatia, és sensible i hàbil amb les seves amistats.
15. **Capacitat cultural.** L'adolescent entén la diversitat cultural, racial i ètnica, i sap conviure amb persones diverses.
16. **Gestió de la pressió social.** L'adolescent té capacitat per resistir a la pressió del grup d'iguals i de no iguals, així com en situacions en què no està d'acord.
17. **Solució pacífica dels conflictes.** L'adolescent busca resoldre els conflictes sense violència. Té habilitat per resoldre els conflictes interpersonals.
18. **Autogeneració de les relacions.** L'adolescent és el protagonista en l'elecció de les seves relacions socials. L'adolescent té capacitat per construir o generar de manera autònoma les seves relacions.
19. **Sentiment de pertinença.** L'adolescent participa en la definició del seu grup i forma part de la comunitat, en què desenvolupa un paper actiu.
20. **Habilitats comunicatives.** L'adolescent té capacitat per comunicar-se.
21. **Assertivitat.** L'adolescent té capacitat per expressar els seus sentiments, emocions i idees de manera lliure i respectant l'altra persona.

Identitat positiva

22. **Poder personal.** L'adolescent té el control del que li succeeix. És particularment important per al desenvolupament de l'autonomia: el desenvolupament d'habilitats, capacitats i competències; la participació; la presa de decisions; la independència; la llibertat; l'emancipació; el projecte de vida; l'empoderament, i el desig d'aconseguir més autonomia i d'abordar nous futurs i rutes de vida possibles. Les persones adquireixen totes aquestes habilitats des de la infantesa i poden configurar el sentit d'ambició dels adolescents, el fet de creure en un mateix i d'agafar les regnes de la pròpia vida.
23. **Autoestima.** L'autoestima durant l'adolescència és capital per a la construcció de relacions autogenerades des de la iniciativa pròpia, més que des de la cerca de popularitat. L'autoestima ajuda a reequilibrar el desig d'agradar a les altres persones, amb el desig d'agradar-se a un mateix.
24. **Orientació i identitat sexuals.** Acceptació pròpia i de les altres persones sobre la diversitat de gènere i la seva construcció.
25. **Autopercepció global positiva.** Confiança en un mateix per aconseguir arribar a les metes que un es proposi.
26. **Sentit de propòsit.** L'adolescent té capacitat per elaborar el seu propòsit de vida, així com reconèixer tenir-lo.
27. **Visió positiva del futur personal.** L'adolescent és optimista i realista sobre el seu propi futur. Capacitat per gestionar i construir el "qui soc jo", "qui vull ser" i "qui puc arribar a ser". Aquesta visió requereix el qüestionament i la reflexió crítica, que serviran per a la construcció de gènere, de la sexualitat, de la imatge corporal, de les relacions socials, dels valors, de l'autoestima, del projecte vital, del present i futur —formatiu, laboral i econòmic—, de l'autoconeixement i de la subjectivitat.
28. **Identitat digital.** Construcció positiva del propi jo a l'entorn virtual i a la xarxa.
29. **Reconeixement i gestió de les emocions.** L'adolescent accepta els errors; té capacitat per fer front als obstacles de manera assertiva. La gestió de la salut mental i la gestió del malestar, l'autocontrol en la gestió de la frustració i les limitacions de la vida.

12. **Respeto a la diversidad.** Aceptación y respeto hacia la diversidad de género, cultura, etnia, etc.

Capacidad social

13. **Planificación y toma de decisiones.** El adolescente plantea y toma decisiones.
14. **Capacidad interpersonal.** El adolescente tiene empatía y es sensible y hábil con sus amistades.
15. **Capacidad cultural.** El adolescente entiende la diversidad cultural, racial y étnica y sabe convivir con personas diversas.
16. **Gestión de la presión social.** El adolescente tiene capacidad para resistir a la presión del grupo de iguales y no iguales, así como en situaciones en las que no está de acuerdo.
17. **Solución pacífica de los conflictos.** El adolescente busca resolver conflictos sin violencia. Tiene habilidad para resolver conflictos interpersonales.
18. **Autogeneración de las relaciones.** El adolescente es el protagonista en la elección de sus relaciones sociales. Tiene capacidad para construir o generar de forma autónoma sus relaciones.
19. **Sentimiento de pertenencia.** El adolescente participa en la definición de su grupo y forma parte de la comunidad, en la que desempeña un papel activo.
20. **Habilidades comunicativas.** El adolescente tiene capacidad para comunicarse.
21. **Asertividad.** El adolescente tiene capacidad para expresar sus sentimientos, emociones e ideas de forma libre y respetando a la otra persona.

Identidad positiva

22. **Poder personal.** El adolescente tiene el control de lo que le sucede. Es particularmente importante para el desarrollo de la autonomía: el desarrollo de habilidades, capacidades y competencias; la participación; la toma de decisiones; la independencia; la libertad; la emancipación; el proyecto de vida; el empoderamiento, y el deseo de conseguir una mayor autonomía y de abordar nuevos futuros y rutas de vida posibles. Las personas adquieren todas estas habilidades desde la infancia y pueden configurar el sentido de ambición de los adolescentes, creer en uno mismo y tomar las riendas de la propia vida.
23. **Autoestima.** La autoestima durante la adolescencia es capital para la construcción de relaciones autogeneradas desde la propia iniciativa, más que desde la búsqueda de popularidad. La autoestima ayuda a reequilibrar el deseo de agradar a los demás con el deseo de agradarse a uno mismo.
24. **Orientación e identidad sexuales.** Aceptación propia y de las demás personas sobre la diversidad de género y su construcción.
25. **Autopercepción global positiva.** Confianza en uno mismo para conseguir alcanzar las metas que uno se proponga.
26. **Sentido de propósito.** El adolescente tiene capacidad para elaborar su propósito de vida, así como reconocer tenerlo.
27. **Visión positiva del futuro personal.** El adolescente es optimista y realista sobre su propio futuro. Capacidad para gestionar y construir el “quién soy yo”, “quién quiero ser” y “quién puedo llegar a ser”. Esta visión requiere cuestionamiento y reflexión crítica, que servirán para la construcción del género, la sexualidad, la imagen corporal, las relaciones sociales, los valores, la autoestima, el proyecto

14. **Interpersonal skills.** The adolescent has empathy, is sensitive and resourceful on dealing with friendships.
15. **Cultural capacity.** The adolescent understands cultural, racial and ethnic diversity, and knows how to coexist with diverse people.
16. **Management of social pressure.** The adolescent has the capacity to resist pressure from the peer group and non-peers, and in situations in which they do not agree.
17. **Peaceful conflict resolution.** The adolescent seeks to resolve conflicts without violence. They are able to resolve interpersonal conflicts.
18. **Self-generated relations.** The adolescent chooses their own social relations. They are able to build or create their relations independently.
19. **Feeling of belonging.** The adolescent takes part in the definition of their group and is part of the community, in which they play an active role.
20. **Communication skills.** The adolescent has the capacity to communicate.
21. **Assertiveness.** The adolescent has the capacity to express their feelings, emotions and ideas freely and respecting the other person.

Positive identity

22. **Personal power.** The adolescent has control of what happens to them. This is particularly important for the development of autonomy: the development of skills, capacities and competencies; participation; decision-making; independence; freedom; emancipation; life plan; empowerment, and the desire to achieve more autonomy and to consider new possible futures and life projects. People acquire all these skills from childhood and can shape the sense of ambition of adolescents, believing in themselves and taking control of their own life.
23. **Self-esteem.** Self-esteem during adolescence is essential for the construction of self-generated relations on their own initiative, rather than seeking popularity. Self-esteem helps to redress the balance of the desire to please others with the desire to please oneself.
24. **Sexual orientation and identity.** Acceptance of oneself and of other people in relation to gender diversity and its construction.
25. **Positive global self-concept.** Self-confidence to achieve the goals that one sets oneself.
26. **Sense of purpose.** The adolescent has the capacity to establish their life purpose and to recognize that they have it.
27. **Positive vision for personal future.** The adolescent is optimistic and realistic about their own future. Capacity to manage and build the “who I am”, “who I want to be” and “who I can become”. This vision requires questioning and critical reflection, which will be useful for the construction of gender, sexuality, body image, social relations, values, self-esteem, present and future (training, employment and financial) life project, self-knowledge and subjectivity.
28. **Digital identity.** Positive construction of one’s online identity on the Internet.
29. **Recognition and management of emotions.** The adolescent accepts mistakes; they have the ability to confront obstacles assertively. The management of mental health and the

De nou, el contrast entre les propostes anteriors i aquests resultats suggereix canvis en relació amb els actius interns. En l'actiu de **compromisos amb l'aprenentatge** (1), es continua en la línia de la motivació dels adolescents pels èxits i el compromís i la responsabilitat envers el recurs escolar i l'aprenentatge, però aquest aprenentatge es defineix en un sentit més ampli, no només en l'àmbit educatiu, sinó en l'itinerari formatiu global, que pot donar-se fora dels murs escolars i en la vida quotidiana. A més a més, s'hi incorpora la perspectiva de la iniciativa personal, l'autonomia personal i la capacitat d'anàlisi crítica. En relació amb l'actiu dels **valors** (2), aquests es redefeixen envers la prosocialització, el compromís personal, el compromís i la justícia socials, la integritat, la responsabilitat i el respecte a la diversitat. No es té en compte l'abstinència. Pel que fa a l'actiu de la **capacitat social** (3), es manté la perspectiva de la planificació i presa de decisions, la capacitat interpersonal i cultural, i la solució pacífica dels conflictes. Es redefeix l'habilitat de resistència i es denomina com la gestió de la pressió social, no només des de la perspectiva del grup d'iguals, sinó també en situacions en les quals l'adolescent no està d'acord. A més a més, s'hi afegeixen l'autogeneració de les relacions (en les quals l'adolescent és protagonista i té capacitat en la seva elecció i generació), el sentiment de pertinença, les habilitats comunicatives i l'assertivitat. Finalment, pel que respecta a l'actiu de la **identitat positiva** (4), es continua en la línia del poder personal (s'hi incorpora la idea de la importància del sentiment de control a l'hora de desenvolupar altres competències, com l'autonomia), l'autoestima, el sentit de propòsit i la visió positiva del futur personal (amb la capacitat per gestionar i construir "qui soc jo", "qui vull ser" i "qui puc arribar a ser"). S'hi incorpora la perspectiva d'orientació i identitat sexuals (la diversitat de gènere), l'autopercepció global positiva (la confiança en un mateix per aconseguir arribar a metes que un es proposi), la identitat digital (la construcció positiva del propi jo a l'entorn virtual i a la xarxa) i el reconeixement i la gestió de les emocions.

L'aprenentatge es defineix en un sentit més ampli, no només en l'àmbit educatiu, sinó en l'itinerari formatiu global; els valors es redefeixen desde la prosocialització; l'habilitat de resistència es denomina com la gestió de la pressió social; s'hi incorpora la perspectiva d'orientació i identitat sexuals, l'autopercepció global positiva, la identitat digital, i el reconeixement i la gestió de les emocions

5. Conclusions i implicacions per a la pràctica educativa en l'adolescència

La importància i la necessitat d'acompanyar els adolescents des d'una mirada positiva, implicant-hi la família, l'escola i la comunitat, així com el mateix adolescent com a agent actiu, ens interpel·len el desenvolupament dels elements descrits en els resultats. Qualsevol pràctica, en qualsevol context socioeducatiu, adreçada a la població adolescent hauria de:

- **Reconèixer l'adolescència com a vàlida i protagonista**, amb una actitud, per part dels adults, oberta, d'aproximació, de comprensió i d'acceptació a la realitat dels i les joves des de diferents perspectives, com la de gènere i les múltiples identitats.
- **Transferir confiança i expectatives positives**, oferint suport i afecte, promovent l'autonomia de manera progressiva i proporcionant seguretat a través del control i la supervisió coherents i ajustats a l'edat.
- **Acompanyar l'adolescent**, considerant la diversitat d'adults referents, a l'hora de prendre decisions i en l'elaboració del seu projecte de futur, entre altres reptes.
- **Reflexionar envers prejudicis, inseguretats i desconeixements** que pot tenir l'adult cap al jove des de la voluntat de comprendre i conèixer l'altre.
- **Fomentar reptes i oportunitats** de creixement personal des d'una mirada realista i possibilitadora.

vital, el presente y el futuro —formativo, laboral y económico—, el autoconocimiento y la subjetividad.

28. Identidad digital. Construcción positiva del propio yo en el entorno virtual y en la red.

29. Reconocimiento y gestión de las emociones. El adolescente acepta los errores; tiene capacidad para hacer frente a los obstáculos de forma asertiva. La gestión de la salud mental y la gestión del malestar, el autocontrol en la gestión de la frustración y las limitaciones de la vida.

De nuevo, el contraste entre las propuestas antecedentes y estos resultados sugiere cambios en relación con los **activos internos**. En el activo de **compromisos con el aprendizaje** (1), se continúa en la línea de la motivación de los adolescentes por los logros y el compromiso y la responsabilidad hacia el recurso escolar y el aprendizaje, pero este aprendizaje se define en un sentido más amplio, no solo en el ámbito educativo, sino en el itinerario formativo global, que puede darse fuera de los muros escolares y en la vida cotidiana. Además, se incorpora la perspectiva de la iniciativa personal, la autonomía personal y la capacidad de análisis crítico. En relación con el activo de los **valores** (2), estos se redefinen hacia la prosocialización, el compromiso personal, el compromiso y la justicia sociales, la integridad, la responsabilidad y el respeto a la diversidad. No se tiene en cuenta la abstinencia. Por lo que respecta al activo de la **capacidad social** (3), se mantiene la perspectiva de la planificación y la toma de decisiones, la capacidad interpersonal y cultural y la solución pacífica de los conflictos. Se redefine la habilidad de resistencia y se denomina como la gestión de la presión social, no solo desde la perspectiva del grupo de iguales, sino también en situaciones en las que el adolescente no está de acuerdo. Además, se añaden la autogeneración de las relaciones (en las que el adolescente es protagonista y tiene capacidad en su elección y generación), el sentimiento de pertenencia, las habilidades comunicativas y la asertividad. Por último, en lo que respecta al activo de la **identidad positiva** (4), se sigue en la línea del poder personal (se incorpora la idea de la importancia del sentimiento de control a la hora de desarrollar otras competencias, como la autonomía), la autoestima, el sentido de propósito y la visión positiva del futuro personal (con la capacidad para gestionar y construir “quién soy yo”, “quién quiero ser” y “quién puedo llegar a ser”). Se incorpora la perspectiva de orientación e identidad sexuales (la diversidad de género), la autopercepción global positiva (la confianza en uno mismo para conseguir alcanzar metas que uno se proponga), la identidad digital (la construcción positiva del propio yo en el entorno virtual y en la red) y el reconocimiento y la gestión de las emociones.

5. Conclusiones e implicaciones para la práctica educativa en la adolescencia

La importancia y la necesidad de acompañar a los adolescentes desde una mirada positiva, implicando a la familia, la escuela y la comunidad, así como al propio adolescente como agente activo, nos interpelan en el desarrollo de los elementos descritos en los resultados. Cualquier práctica, en cualquier contexto socioeducativo, dirigida a la población adolescente debería:

- **Reconocer la adolescencia como válida y protagonista**, con una actitud, por parte de los adultos, abierta, de aproximación, comprensión y aceptación de la realidad de los jóvenes desde diferentes perspectivas, como la de género y las múltiples identidades.

management of discomfort, self-control in the management of frustration and the limitations of life.

Again, the contrast between the previous proposals and these results suggests changes in relation to **internal assets**. The **commitments to learning** asset (1) continues along the line of motivating adolescents for success and commitment and responsibility in relation to the school resource and learning, but this learning is defined in a broad sense, not just in the educational sphere, but also as regards the overall formative pathway, which can take place outside the school walls and in daily life. Furthermore, it adds the perspective of personal initiative, personal autonomy and the capacity for critical analysis. The **values** asset (2) is redefined toward prosocial behaviour, personal commitment, social commitment and justice, integrity, responsibility and respect for diversity. It does not take abstinence into account. The **social capacity** asset (3) maintains the perspective of planning and decision-making, interpersonal and cultural skills, and peaceful conflict resolution. It redefines the capacity for resistance, calling it the management of social pressure, not only from the perspective of the peer group, but also in situations in which the adolescent does not agree. It moreover adds self-generated relations (in which the adolescent takes the lead and has the capacity to choose and create), the feeling of belonging, communication skills and assertiveness. Finally, the **positive identity** asset (4) continues along the line of personal power (it adds the idea of the importance of the feeling of control on developing other competencies, such as autonomy), self-esteem, the sense of purpose and a positive vision for the personal future (with the capacity to manage and build the “who I am”, “who I want to be” and “who I can become”). It includes the perspective of sexual orientation and identity (gender diversity), positive global self-concept (self-confidence to achieve the goals that one sets oneself), digital identity (positive construction of one's online identity on the Internet) and recognition and management of emotions.

5. Conclusions and implications for educational practice in adolescence

The importance and the need to support adolescents through a positive approach, involving the family, school and community, as well as adolescents themselves as active agents, require us to develop the elements described in the results. Any practice, in any socio-educational context, aimed at the adolescent population must:

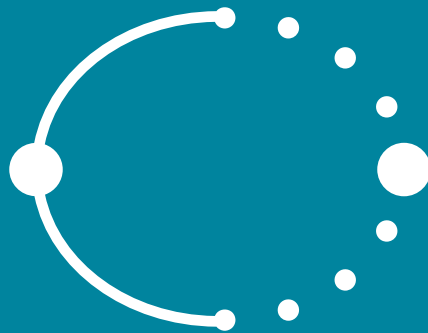
- **Recognize adolescence as valid and at the fore**, with the adults maintaining an open attitude of closeness, understanding and acceptance of the reality of youth from different perspectives, such as gender and multiple identities.
- **Transmit confidence and positive expectations**, offering support and affection, progressively promoting autonomy and providing security through coherent control and supervision adapted to each age.
- **Accompany the adolescent**, considering the diversity of adult role models, on making decisions and on preparing their future project, among other challenges.
- **Reflect on prejudice, insecurities and lack of knowledge** that adults may have about youth from the desire to understand and know the other.

- **Oferir espais interrelacionals, holístics i sol·licitats** pels i per als adolescents, on puguin expressar-se i sentir-se escoltats, i en els quals puguin participar i implicar-se com a agents actius, transferint les seves propostes i decisions.
- **Fomentar el pensament crític i el colideratge** en els espais, des de la proximitat, el diàleg, la negociació, la raó i la significació, facilitant oportunitats per conèixer les possibilitats del seu entorn i l'acompanyament en la recerca de la diversitat d'opcions.
- **Ampliar espais de socialització oberts**, inclusivament, promotores de la salut mental i intergeneracionals, on poder generar sentiment de pertinença i on poder tenir un punt de referència, així com promoure la participació i l'empoderament dels joves.
- **Oferir oportunitats de vinculació amb l'entorn i el context social**, des dels espais on ens situem, en la línia que l'adolescent pugui identificar-s'hi i donar resposta als seus qüestionaments, com per exemple "qui soc jo", "com és el món" i "quin lloc hi ocupo".
- **Dotar d'equips de professionals multidisciplinaris** els espais, als quals puguin acudir per gestionar la salut mental, que permetin disposar-hi les pors, les angoixes i les inseguretats.
- **Possibilitar el treball comunitari i en xarxa**, és a dir, la coordinació territorial de serveis, equipaments i professionals. És necessari el qüestionament de les pràctiques en els diferents entorns i un establiment d'objectius comuns de treball en relació amb l'adolescència, des dels diferents àmbits i recursos que configuren la xarxa.

6. Referències / Referencias / References

- Balsells, M.A.; Ciurana, A., Fuentes-Peláez, N., i Pastor, C. (2017). *Elements per fomentar la participació significativa dels adolescents en els centres educatius*. Lleida. Edicions de la Universitat de Lleida, Vol.1.
- Benson, P. L.; Mannes, M.; Pittman, K., i Ferber, T. (2004). "Youth development, developmental assets, and public policy". *Handbook of Adolescent Psychology*, p. 781-814.
- Benson, P. L.; Scales, P. C.; Hamilton, S. F., i Sesman, A. (2006). "Positive youth development: Theory, research and Applications". *Handbook of Child Psychology*, p. 894-941.
- Benson, P. L. (2007). "Developmental assets: An overview of theory, research, and practice". *Approaches to positive youth development*, 33, 58.
- Urrea-Monclus, A.; Balsells, M.A.; Forné, M.A.; Fernández-Rodrigo, L; Simó, I. (2023). "Adolescències: reptes, propostes i orientacions per a les polítiques municipals". Col·lecció Projectes Transformadors, 10. Diputació de Barcelona, Àrea d'Igualtat i sostenibilitat Social.
- Oliva, A.; Hernando, Á.; Parra, Á.; Pertegal, M. Á.; Ríos, M., i Antolín, L. (2008). *La promoción del desarrollo adolescente: recursos y estrategias de intervención*. Sevilla. Junta de Andalucía, Consejería de Salud.
- Oliva, A.; Ríos, M.; Antolín, L.; Parra, A.; Hernando, A., i Pertegal, M. A. (2010). "Más allá del déficit: construyendo un modelo de desarrollo positivo adolescente". *Infancia y Aprendizaje*, 33 (2), p. 223-234.
- Scales, P., i Leffert, N. (1999). *Developmental assets: A synthesis of scientific research on adolescent development*. Minneapolis, Search Institute.
- Search Institute (2006, 2017). *The asset approach: 40 elements of healthy development*. Minneapolis, Search Institute.

- **Transferir confianza y expectativas positivas**, ofreciendo apoyo y cariño, promoviendo la autonomía de forma progresiva y proporcionando seguridad a través de un control y una supervisión coherentes y ajustados a la edad.
- **Acompañar al adolescente**, considerando la diversidad de adultos referentes, a la hora de tomar decisiones y en la elaboración de su proyecto de futuro, entre otros retos.
- **Reflexionar sobre prejuicios, inseguridades y desconocimientos** que puede tener el adulto hacia el joven desde la voluntad de comprender y conocer al otro.
- **Fomentar retos y oportunidades** de crecimiento personal desde una mirada realista y posibilitadora.
- **Ofrecer espacios interrelacionales, holísticos y solicitados** por y para los adolescentes, donde puedan expresarse y sentirse escuchados y en los que puedan participar e implicarse como agentes activos, transfiriendo sus propuestas y decisiones.
- **Fomentar el pensamiento crítico y el coliderazgo** en los espacios, desde la proximidad, el diálogo, la negociación, la razón y la significación, facilitando oportunidades para conocer las posibilidades de su entorno y el acompañamiento en la búsqueda de la diversidad de opciones.
- **Ampliar espacios de socialización** abiertos, inclusivos, promotores de la salud mental e intergeneracionales, donde poder generar sentimiento de pertenencia y poder tener un punto de referencia, así como promover la participación y el empoderamiento de los jóvenes.
- **Ofrecer oportunidades de vinculación con el entorno y el contexto social**, desde los espacios donde nos situamos, en la línea que el adolescente pueda identificarse y dar respuesta a sus cuestionamientos, como por ejemplo “quién soy yo”, “cómo es el mundo” y “qué lugar ocupo en él”.
- **Dotar de equipos de profesionales multidisciplinares** a los espacios a los que puedan acudir para gestionar la salud mental, que permitan depositar los miedos, las angustias y las inseguridades.
- **Posibilitar el trabajo comunitario y en red**, es decir, la coordinación territorial de servicios, equipamientos y profesionales. Es necesario el cuestionamiento de las prácticas en los diferentes entornos y un establecimiento de objetivos comunes de trabajo en relación con la adolescencia, desde los distintos ámbitos y recursos que configuran la red.
- **Foster challenges and opportunities** for personal growth from a realistic and enabling perspective.
- **Offer interrelational and holistic spaces requested** by and for adolescents, where they can express themselves and feel listened to, and in which they can take part and be involved as active stakeholders, transmitting their proposals and decisions.
- **Foster critical thinking and co-leadership** in the spaces, from proximity, dialogue, negotiation, reason and significance, providing opportunities to know the possibilities of their environment and support in the search for a diversity of options.
- **Expand socialization spaces** which are open, inclusive, intergenerational and promote mental health, where it is possible to create a feeling of belonging and establish a point of reference, in addition to promoting youth participation and empowerment.
- **Offer opportunities for links with the environment and social context**, from the spaces where we are situated, permitting adolescents to establish their identity and answer their own questions, such as “who am I?”, “what is the world like?” and “what place do I occupy in it?”
- **Establish multidisciplinary teams of professionals** in the spaces, who they can turn to in order to manage their mental health, allowing them to express their fears, anguish and insecurities.
- **Make community work and networking possible**, that is to say the territorial coordination of services, facilities and professionals. It is necessary to question practices in the different environments and to establish common work goals in relation to adolescence, from the different areas and resources that make up the network.

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

Universitat de Lleida